

DREPTUL PROPRIETĂȚII INTELLECTUALE

Autor: DONCIU Ecaterina

Coordonator: lector superior ROȘCA Veronica

Universitatea Tehnică a Moldovei

Rezumat: *Dreptul proprietății intelectuale reprezintă un ansamblu de norme juridice ce reglementează relațiile sociale privind crearea și valorificarea rezultatelor activităților intelectuale a omului. După proclamarea independenței în Republica Moldova s-a creat un sistem legislativ în domeniul proprietății intelectuale. Legislația în acest domeniu are multe lacune, astfel încât, rata pirateriei în Republica Moldova software este foarte înaltă.*

Cuvinte cheie: *proprietate intelectuală, drept de autor, AGEPI, programe software, piraterie, site.*

Din cele mai vechi timpuri, activitatea creatoare a omului a ghidat evoluția societății umane, însă necesitatea de a proteja rodul gândirii umane se cristalizează destul de târziu, abia în secolele XV-XVIII când se produce o schimbare radicală în evoluția omenirii, descoperirea tiparului cu litere mobile în 1445, de către germanul Johannes Gensfleisch, cunoscut ca Gutenberg. Impanctul acestei invenții asupra dreptului de creație intelectuală a fost extraordinar, unii autorii apreciind că tiparul a fost cauza exclusivă a nașterii dreptului de autor.

Inițial privilegiul multiplicării și difuzării operelor se acorda tipografilor, nu autorilor. Autorii care renunțau la manuscrisul lor în favoarea unui tipograf pierdeau orice drept asupra manuscrisului respectiv, iar tipografiile obțineau dreptul de proprietate asupra acestuia. În anul 1517 a fost acordat primul privilegiu în favoarea autorului, acest privilegiu prezenta un mijloc care permitea controlul strict al tipăriturilor cât și un avantaj material pentru autorități. În 1709 în Anglia este adoptată prima lege a dreptului de autor denumită "Statutul reginei Ana" conform căreia se încuraja știința și cultura prin conferirea autorilor cărților a unui drept la copie (copyright) pentru cărțile tipărite. Astfel începe să se fundamenteze ideea potrivit căreia autorii, creând opere, oferă colectivității servicii mai importante decât tipografiile care le distribuie.

Dacă să definim, dreptul proprietății intelectuale reprezintă un ansamblu de norme juridice ce reglementează relațiile sociale privind crearea și valorificarea rezultatelor activităților intelectuale a omului.

În general proprietatea intelectuală este divizată în două categorii: proprietate industrială și dreptul de autor.

"Proprietate industrială" cuprinde protecția invențiilor prin brevetele de invenție, protecția unor anumite interese comerciale prin intermediul legii privind mărcile de fabrică sau de comerț, al legii privind denumirile comerciale și al legii pentru protecția desenelor industriale.

"Dreptul de autor" garantează autorilor și altor creatori de opere intelectuale (literare, musicale, artistice), dreptul de a autoriza sau a interzice pentru perioade de timp strict determinate, exploatarea operelor lor în moduri de asemenea determinate.

Principalele izvoare pe care se fundamentează dreptul de proprietate intelectuală reprezintă: Convenția de la Paris privind protecția proprietății industriale (1883), Convenția de la Berna privind protecția operelor literare și artistice, Convenția de la Stockholm din 1967 prin care s-a constituit Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale (O.M.P.I.), organizație cu caracter interguvernamental specializată în cooperarea internațională în sfera protecției drepturilor intelectuale, la care și Republica Moldova este parte.

După proclamarea la 27 august 1991 a independenței, în Republica Moldova s-a creat și consolidat un sistem legislativ în domeniul proprietății intelectuale. Deoarece un stat prosper este de neconceput fără un sistem eficient de protecție a proprietății, inclusiv a celei intelectuale. Acest fapt este consfințit în art. 33 din Constituția Republicii Moldova, „Dreptul cetățenilor la proprietatea intelectuală, interesele lor materiale și morale care apar în legătură cu diverse tipuri de creații intelectuale, sînt apărute de lege.” Același articol garantează, de asemenea, libertatea creativității artistice și științifice.

În cadrul sistemului legislativ creat, s-a constituit și a evoluat un cadrul instituțional necesar pentru protecția, respectarea și apărarea drepturilor de PI, care include următoarele instituții și structuri abilitate cu atribuții și responsabilități directe în domeniul proprietății intelectuale:

- Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală (AGEPI);
- Sistemul judiciar;
- Procuratura Generală;

- Serviciul Vamal;
- Ministerul Afacerilor Interne;
- Consiliul Concurenței;
- Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor;
- Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare.

Rolul central în acest sistem îi revine Agenției de Stat pentru Proprietatea Intelectuală (AGEPI) care organizează și efectuează, potrivit legii, protecția juridică a proprietății intelectuale pe teritoriul Republicii Moldova; elaborează propuneri referitoare la politica de stat și la cadrul normativ-legislativ privind protecția proprietății intelectuale, precum și propuneri vizînd perfecționarea legislației naționale în domeniu; organizează și gestionează sistemul național de protecție a proprietății intelectuale în conformitate cu legislația în vigoare a Republicii Moldova și cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte etc.

Epoca contemporană este de neconceput fără tehnologiile informaționale și de comunicare (internet, programe software etc.). Astfel că, Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor devine una dintre principalele componente ale Sistemului național de PI. Printre funcțiile și responsabilitățile sale care au tangență cu asigurarea respectării drepturilor de proprietate intelectuală se numără: elaborarea, monitorizarea, implementarea și evaluarea politicilor publice în domeniile societății informaționale, informatizării, tehnologiilor informaționale, comunicațiilor, evidenței de stat și resurselor informaționale de stat; coordonarea și monitorizarea proceselor de implementare a tehnologiilor informațional-comunicaționale în diferite domenii ale economiei naționale, precum și de informatizare a activității autorităților publice. Deși importanța respectării drepturilor de PI în mediul digital este indiscutabilă, actualmente Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor nu dispune de cadre specializate în acest domeniu. Astfel încît rata pirateriei software rămîne a fi cea mai înaltă în lume, plasînd Republica Moldova în topul clasamentelor. Potrivit Business Software Alliance, rata piratării programelor de calculator în 2011 a fost de 90%.

Bugetul țării, dar și companiile care produc programe de calculator au de suferit fiindcă în Republica Moldova nu e protejat dreptul de autor în cazul softurilor, anual estimându-se pierderi de milioane de dolari. Potrivit unor studii internaționale, statele care asigură protecția drepturilor de autor în cazul programelor software au o economie prosperă. Aceasta se datorează faptului că industria se dezvoltă, investitorii au încredere, iar companiile producătoare de programe pentru calculator achită impozite în bugetul de stat.

Deși statul demult a început lupta cu pirateria și protecția dreptului de autor, iar legislația națională în domeniu este armonizată cu directivele europene și conformă tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, evoluțiile nu sunt prea rapide și evidente. În perioada 2003-2012 au fost pornite 210 cauze penale pentru încălcarea drepturilor de autor, deși numărul infractorilor este evident mult mai mare.

Unul din cel mai cunoscut caz de incompetență a autorităților în protejarea proprietății intelectuale este închiderea pe 13 octombrie 2010 a celui mai mare tracker național "torrentsmd.com" vinovat pentru încălcarea drepturilor de autor. După ce a fost închis în termen de cîteva săptămîni acest site a fost redeschis pe 29 octombrie 2010 propunînd aproape același conținut ilegal.

Protecția proprietății intelectuale în era digitală este o provocare majoră, cu care în prezent se confruntă atît țările în curs de dezvoltare, cît și cele înalt dezvoltate. Totuși țările înalt dezvoltate dau dovadă de o mai bună competență a autorităților în acest domeniu.

Ca exemplu, în Marea Britanie conform ultimelor măsuri luate împotriva pirateriei digitale, 21 de site-uri care ofereau sau intermediu accesul către conținut fără licență au fost blocate, la cererea asociațiilor din industria muzicală britanică (BPI). Blocarea site-urilor, printre care se numără ExtraTorrent, Monova, TorrentCrazy, TorrentDownloads, TorrentHound, Torrentz sau Torrenreactor, e considerată mult mai eficientă decît urmărirea individuală a celor care fac piraterie online. Unele dintre site-urile blocate nu conțin material care încalcă drepturile de autor sau documente de tip "torrent", dar funcționează ca un fel de cataloguri pentru astfel de site-uri, blocarea acestor site-uri este considerată de BPI și alți deținători de drepturi de autor mult mai eficientă decît combaterea pirateriei prin avertismente sau limitarea fluxului la date, tacticile recomandate prin Actul privind Economia Digitală adoptat în 2010.

Un alt exemplu, pe 22 octombrie 2013 a fost închis unul dintre cele mai mari site-uri de torrente din lume IsoHunt. Proprietarul site-ului Gary Fung, a pierdut un proces de încălcare a drepturilor de autor, intentat de Motion Picture Association of America (MPAA). În urma unei înțelegeri între cele două părți, Fung a căzut de acord să închidă tracker-ul și să plătească despăgubiri în valoarea de 110 milioane de dolari. Disputa dintre isoHunt și MPAA durează încă din 2006, după ce asociația americană a acuzat site-ul că încurajează pirateria la scară mondială. Cu toate că isoHunt oferea link-uri către torrente cu cântece, software

și filme, Fung susținea că nu poate fi tras la răspundere pentru fișierele care sunt încărcate de alte persoane pe serverele lui. Cu toate acestea, instanța nu a fost de acord. Astfel, s-a determinat că fondatorul isoHunt era pe deplin conștient că rețeaua lui promovează pirateria și nu a făcut nimic să împiedice acest lucru ci, din contra a încurajat utilizatorii să posteze anumite torrente. Totuși, un grup de internați (ArchiveTeam), a salvat colecția de torrente, astfel încât în scurt timp site-ul a fost redeschis sub același nume, dar cu alt domeniu.

Cu siguranță multe persoane care descarcă din internet diferite fișiere, filme, muzică etc., consideră că nu fac nimic rău și că site-urile care oferă acest conținut de date nu ar trebui închise. Însă ei se greșesc amarnic, dacă să ne referim la instalare programelor contrafăcute, acestea pot provoca daune destul de costisitoare, de exemplu mai multe companii au semnalat pierderea datelor după ce au utilizat programe nelicențiate, un alt efect negativ este scurgerea de date personale, care pot fi utilizate de infractori, conform unui studiu 78% din programele nelicențiate conțin programe de spionaj, mai mult ca atât utilizarea programelor contrafăcute este cauza defectării rapide a tehnicii.

În linii generale proprietatea intelectuală recompensează creativitatea și efortul uman care reprezintă progresul umanității. Industria cinematografică, industria înregistrărilor audio-video, activitatea editorială, industria software care investesc miliarde de dolari pentru amuzamentul milioanelor de oameni din toate colțurile lumii, nu ar exista fără protecția dreptului de autor și cercetătorii, inventatorii nu ar fi stimulați să cerceteze și să creeze diferite produse pentru consumatorii din întreaga lume. Deaceia dreptul proprietății intelectuale trebuie promovat și respectat căci el este cheia dezvoltării societății.

Agencia de Stat pentru Proprietatea Intelectuală (AGEPI) întreprinde diferite acțiuni de promovare și informare a populației: a fost creat site-ul <http://www.stoppirateria.md>; au fost difuzate spoturi publicitare pe TV, radio etc.. Atât și trainiguri de instruire cadrelor, de exemplu, pe 4 octombrie 2013, Business Software Alliance (BSA) a organizat un training pentru colaboratorii Inspectoratului General de Poliție al MAI și angajații AGEPI vizând tema identificării programelor software contrafăcute și nelicențiate. Pe durata trainingului, colaboratorii de poliție au însușit metodele avansate de identificare a programelor software contrafăcute și nelicențiate, propuse spre vânzare și vândute în rețeaua de comerț cu amănuntul și în magazinele de computere, precum și a celor folosite în companii de către utilizatori.

Deși se întreprind multe acțiuni de promovare și protecție a dreptului de proprietate intelectuală, ele actualmente sunt ineficiente căci pînă în prezent în multe instituții publice, cum ar fi școli, universități, primării sunt utilizate programele nelicențiate, nemaivorbind de simpli cetățenii.

Încălcările drepturilor de PI în mediul on-line constituie un fenomen global, iar echilibrul dintre măsurile care trebuie adoptate pentru combaterea eficientă a acestui flagel și accesul liber la Internet constituie o problemă a cărei soluționare este din ce în ce mai dificilă din cauza dezvoltării vertiginoase a tehnologiilor informaționale și a evoluției mult mai lente a cadrului legislativ din acest domeniu.

Însă totuși sper că această situație se va schimba, căci în calitate de viitor programator aș dori să ni se respecte dreptul la creația mea.

Bibliografie:

1. Victor Volcinschi, Dorian Chiroșan *Dreptul proprietății intelectuale (note de curs)*. Museum 2001
2. Trad. Rodica Pârvu, Laura Oprea, Magda Dinescu *Introducere în proprietate intelectuală*. Rosetti 2001
3. Dr. Viorel Roș *Dreptul proprietății intelectuale - curs universitar-*. Global Lex 2001
4. Florea Bujorel *Dreptul proprietății intelectuale Dreptul de autor*. București 2003
5. Constituția Republicii Moldova
6. H O T Ă R Î R E cu privire la Strategia națională în domeniul proprietății intelectuale pînă în anul 2020 nr. 880 din 22.11.2012
7. <http://unimedia.info/stiri/-24857.html>
8. <http://unimedia.info/stiri/bsa-spune-da-programelor-software-licentiate-66107.html>
9. <http://unimedia.info/stiri/pirateria-software--in-atenia-organelor-de-drept-66459.html>
10. <http://www.mec.gov.md/comunicate/valeriu-lazar-denumirile-de-origine-sunt-un-important-instrument-economic-de-promovare-a-produselor-moldovenesti-pe-piata-europeana-in-contextul-valorificarii-acordului-dcfta/>
11. <http://www.independent.co.uk/life-style/gadgets-and-tech/uk-isps-block-21-websites-in-new-bid-to-combat-online-piracy-8912890.html>
12. <http://www.theverge.com/2013/10/17/4849900/bittorrent-site-isohunt-shutting-down-after-defeat-in-court>